

Bir padişahla sadrazamların öldürüldükleri yer bugün ne halde?

İhmal devam ederse on beş asırlık kıymetli bir âbidenin yıkıldığını hattâ bu nesil görecektir

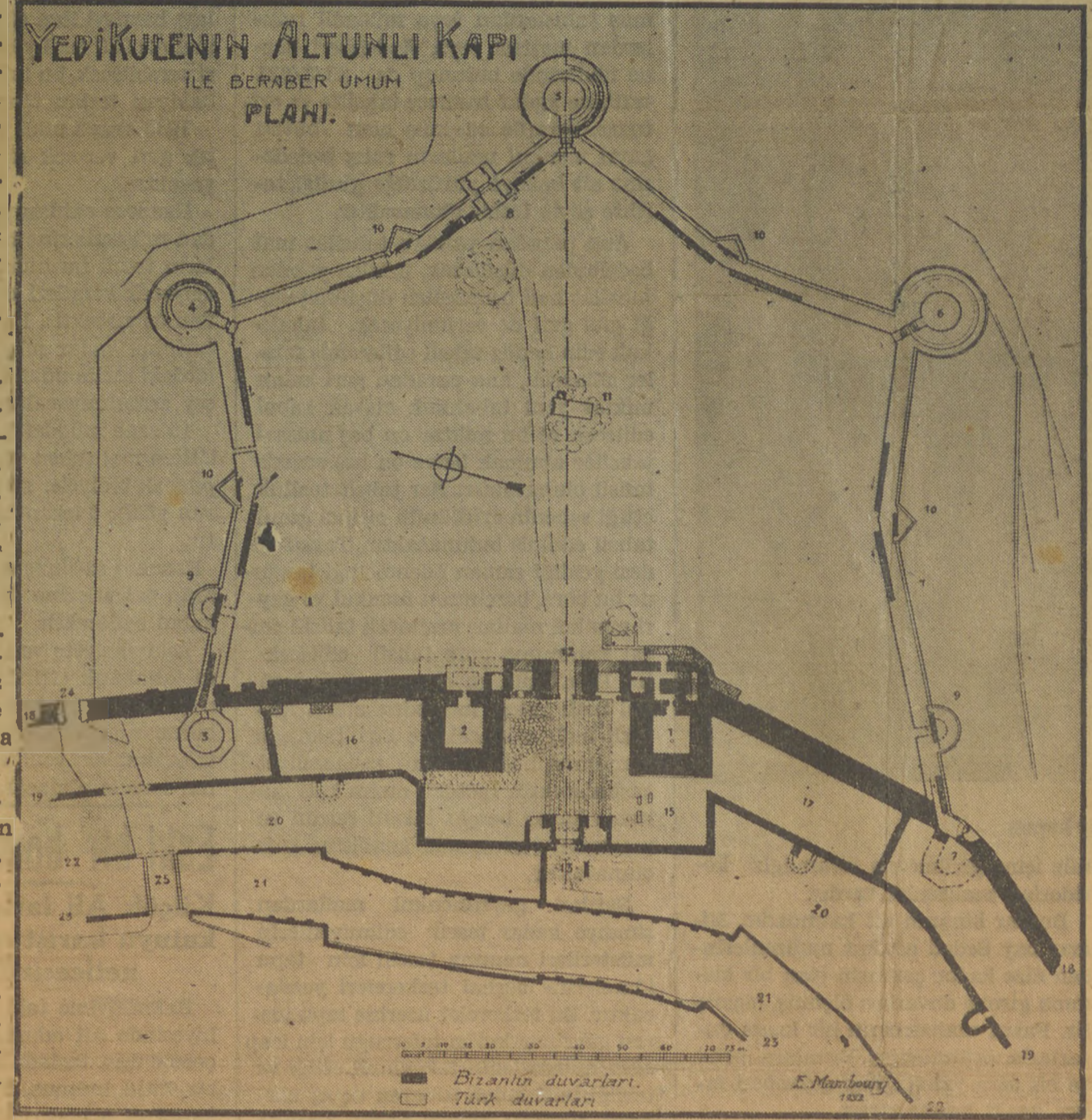
Bir kaç yazımdanberi Yedikulenin tarihî şahsiyetinden bahsedip duruyorum. Burada bir padişahla üç sadrazamın öldürüldüklerini anlattım. Müteakip bir kaç yazımda da diğer bazı cazib vakaları hikâye edeceğim.

Bugünkü mevzuum, Yedikulenin şimdiki devirde manzarasıdır. Bay Halil Etem, «Yedikule» isimli küçük kitabında kendi müşahedelerini anlatıyor. Sonuna, B. Mamboury tarafından yapılmış bir de kroki ilâve etmiş, onu buraya dercediyorum.

Bu hafta içinde, Yedikuleyi ben de bir kere daha gezdim. Bay Halil Etemin tafsil ettiği cihetleri meskût geçerek gözümün bariz surette çarpan hususiyetleri anlatmaktan kendimi alamıyacağım.

İnsan hayallere dalıyor:

Bazı aksanı on beş asırdanberi mevcut olan bu âbide hakkında muhtelif asırlarda muhtelif kimseler kazılar yazmış. Onların metrükâtını okuyarak istişhad ediyoruz. Kim bilir, binlerce yıl sonra bir mütetebbi de şimdi okumakta olduğunuz bu satırları eserine geçirir...

1. Cenubi Pilon — 2. Şimali Pilon — 3. Ahmet III kulesi — 4. Şimalişarki kulesi — 5. Kitabeler kulesi — 6. İçinde mail satırlı yol olan kule — 7. Tahrip olmuş Bizantin kule — 8. Methal kapısı — 9. Yarım müdevver Kavalier — 10. Köşeli Kavalier — 11. Cami — 12. Takızaferin büyük kapısı — 13. Küçük Altınkapı ve pilonları — 14. Dahili avlu — 15. Deli Hüseyin paşa mezarları — 16. Şimalden kapalı muhit — 17. Cenuptan kapalı muhit — 18. Büyük Bizantin duvar — 19. Küçük Bizantin duvar — 20. Harici muhit — 21. Hendek — 22. Astar — 23. Mukabil astar — 24. Yedikule umumî kapı — 25. Bu kapının köprüsü

Tren Yedikule istasyonunda durunca indim. Bin sene sonraki karilerime (!) malûmat kabilinden arzede-yim ki, istasyon, kale ile deniz arasında şehir tarafındadır. Hat, biraz daha ilerledikten sonra, surların yıkıntı bakiyeleri arasından kurunu vüstafl şehrin dışına çıkıyor...

Fakat ben indim, demiryolu altındaki köprüden geçtim. Kalenin kara tarafına pek yaklaşan ve orada kesilen tramvay hattına kadar varmadan, ona ve demiryoluna muvazi bir orta yolu tutturdum. İstanbulun ahşap evleri arasından ve bir karakolun önünden geçtim. Yedikulenin surları karşındaydı. Ötelerinde berilerinde çatlaklar filân bulunmasına rağmen, hâlâ sapasağlamdırlar. Bu kalenin içine, ancak kapısından girmek mümkündür.

İşte ben de plânda (8) rakamile gösterilen methaldehyim. Hemen oracıkta minimini bir gişe penceresinde bilet satıyorlar. On bir kuruş vererek aldım.

Kapıdan dışarıya yedi sekiz kişilik kadınlı erkekli bir gençler kafilesi çıkıyordu. Galiba ecnebiler... İçerde başkalarının olacağını ummuştum; fakat diğer ziyaretçi yoktu. Sordum:

— Çok kimse gezmeğe gelir mi?
— Günde âzamî on beş yirmi kişi... Bazan bu rakam ikiye, bire, hattâ sıfıra düşer...

Bana bileti satan bay Said isminde bir memur... Başında, müze muhafızlarına mahsus kasket var... Bir buçuk senedenberi burada çalışmaktaymış.

— Gezdireyim! - dedi.
— Hayhay... Teşekkür ederim.

Kalenin iç avlusuna girdik. Plânda da takib ederseniz göreceğiniz üzere, her tarafından surlarla kulelerle kapalı bir muhammes içindeyiz... Surların tepelerine trabsansız taş merdivenlerden çıkılıyor. (Ki bunlar da plânda görülüyor.)

Avluda birçok hüdainabit ağaçlar var... Aylandozlar, erguvanlar... Medhalden girince tam sağda muhafızların dikdikleri bazı yemiş ağaçları henüz fidelik halinde... Ve medhalin tam önünde koskocaman bir çitlenbik... Altında muhafızlardan diğer ikisi oturuyor... Çocukları da kendilerini ziyarette gelmiş... Koç boynuzu ornmanlı bir sütun başlığı masa vazifesini görüyor. İddialarına nazaran, çitlenbik ağacı hakkında, geçenlerde vefat eden seksen yaşındaki bir adam:

— Ben çocukken de, bu ağaç bu büyüklükte idi! - demiş...

Yürüdük... (11) numaralı yer kocaman bacalı bir mutfak harabesine benziyor. Fakat bu, kalenin mescidi ve çeşmesidir. Bacaya benzeyen de minarenin bakiyesi... Ötede beride bir kaç tavuk dolaşiyor. (12) numaraya doğru yürüdük... (1) numaralı kuleye girmek üzere saptığımız sırada, solumuza rashyan ağaçlık altındaki mezar hakkında muhafızlardan şu malûmatı aldım:

— Kimin olduğuna dair malûmat yoktur amma, bir gün burasını saray müdür muavini İzzet bey geziyordu. Yassı taban Mehmed paşaya aid olduğunu söyledi.

Plânda siyah çizgiler halinde görülen kısımlar, fetih esnasında ikinci sultan Mehmedin hazır bulduğu parçalarıdır. Bunlar arasında ömrü on beş asırlık olan ve tarihî kıymeti noktasından dünyaca birinci dereceyi ihraz eden inşaat maalesef, pek ihmal edilmiş. Duvarlardan koca koca taşlar fırlamış, kimi aşağı düşmüş, kimi de düşecek vaziyette...

Sonradan yapılmış bir istinadgâhın insan boyundan alçak kapısından (1) numaralı pilona girdik. En mühim kısım bu... Kâh merdiven basamaklarına, kâh yüksek kaldırımın kademelerine benzeyen dirsekli bir yoldan minareye çıkar gibi çıkarak, meşhur kanlı kuyunun bulunduğu ve (1) numara ile gösterilen mahalle vardık.

Burası, tepedeki yıkık yerden ışık almasına rağmen loş... Sanki içinde tamirat varmış da iskele kurulmuş gibi çepeçevre bir takım ahşap inşaat görüyorsunuz... Öyle ki, ortada, murabba bir boşluk kalıyor... Biz oradayız... Tam ayaklarımızın dibinde bir kuyu var: Kanlı kuyu...

— İşte idam edilenlerin cesedleri bir efsaneye nazaran buraya atılmış...

Muhafız yere eğiliyor. Bir elektrik düğmesi çeviriyor. İçi pek dar ve pek mahirane kâgir olarak örülmüş kuyunun yedi sekiz metre derinliğinde bir elektrik ampulü yanıyor. Fakat dip hâlâ görünmemektedir. Bir kâğıd yakarak aşağıya atıyoruz. Alevin çok daha derinliklere düştüğünü görüyoruz. Kuru bir satha varıp sönüyor.

— Eskiden burada bir kapak varmış. O açılır, cesed, suya düşer, oradan da denize gidermiş.

Doğruluyoruz... Etrafımızı ihata eden yapı iskelesi biçimindeki inşaat bakiyesini tedkik ediyorum. Dört kat... Her katın her cephesinde dört göz var. Bunlardan aşağıya vaktile bir merdiven iniyormuş belli... Fakat son izi kalmış... Birkaç zaman sonra bir iki tahta daha koparsa onun da emaresi kaybolacak.

— İdam esnasında muhafız ve şahid mevkiindekiler, buralara çıkar, aşağısını seyredermiş... Mahkûm da şu direğe bağlanırmış. Orada kafası uçurulmuş... Bakın kılıç yerlerine...

(Devamı 13 üncü sahifede)

Yürük Çelebi

